

Archeologienota: Een verkaveling aan de Bosstraat te Diest

Nick Van Liefferinge

Colofon

Archeologienota: Een verkaveling aan de Bosstraat te Diest

Initiatiefnemer:	Intertopo bvba
Erkend archeoloog:	Nick Van Liefferinge
Auteurs:	Nick Van Liefferinge
Foto's en tekeningen:	Studiebureau Archeologie bvba (tenzij anders vermeld)

Op alle teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Studiebureau Archeologie bvba mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd, bewerkt en/of openbaar gemaakt, hetzij door middel van webpublicatie, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

Studiebureau Archeologie bvba
Bietenweg 20
3300 Tienen
www.studiebureau-archeologie.be
info@studiebureau-archeologie.be
tel: 0474/58.77.85
fax: 016/77.05.41

©2017, Studiebureau Archeologie bvba

Inhoud

1. Resultaten bureauonderzoek	p. 2
1.1 Beschrijvend gedeelte	p. 2
1.1.1 Administratieve gegevens	p. 2
1.1.2 Archeologische voorkennis	p. 4
1.1.3 Onderzoeksopdracht en vraagstellingen	p. 4
1.1.4 Werkwijze bureauonderzoek	p. 5
1.2 Assessment	p. 6
1.2.1 Landschappelijke situering	p. 6
1.2.2 Historische situering	p. 9
1.2.3 Archeologisch kader	p. 11
1.2.4 Archeologische verwachting	p. 11
1.2.5 Synthese en beantwoording onderzoeksvragen	p. 12
2. Resultaten proefsleuvenonderzoek	p. 13
2.1 Beschrijvend gedeelte	p. 13
2.1.1 Administratieve gegevens	p. 13
2.1.2 Voorkennis	p. 13
2.1.3 Onderzoeksopdracht en vraagstellingen	p. 14
2.1.4 Vooropgestelde onderzoeksmethode en -technieken	p. 14
2.1.5 Afwijkingen t.a.v. de vooropgestelde onderzoeksmethode en -technieken	p. 14
2.2 Assessment	p. 16
2.2.1 Landschappelijke gesteldheid	p. 16
2.2.2 Vindplaatsen met bodemsporen	p. 20
2.2.3 Artefactensites	p. 20
2.2.4 Natuurwetenschappelijke staalnames	p. 20
2.2.5 Datering en interpretatie van het onderzochte gebied	p. 21
2.2.6 Impactbepaling van de geplande werken op het bodemarchief	p. 21
2.2.7 Beantwoording onderzoeksvragen	p. 21
3. Programma van maatregelen	p. 23
3.1 Gemotiveerd advies	p. 23
3.2 Programma van maatregelen	p. 23
Bibliografie	p. 24
Bijlagen	p. 25
Bijlage 1: Plannenlijst (tekstdeel archeologienota)	
Bijlage 2: Fotolijst (tekstdeel archeologienota)	
Bijlage 3: Gegeorefereerd overzichtsplan (proefsleuvenonderzoek)	
Bijlage 4: Fotoinventaris (proefsleuvenonderzoek)	
Bijlage 5: Beschrijving van de bodemprofielen (proefsleuvenonderzoek)	
Bijlage 6: Dagrapporten (proefsleuvenonderzoek)	

1. Resultaten bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

1.1.1 Administratieve gegevens

Projectcode		2017I195
Actoren	Studiebureau Archeologie	OE/ERK/Archeoloog/2015/00002 (bedrijf)
	Nick Van Liefferinge	OE/ERK/Archeoloog/2016/00111 (auteur)
Locatie	Provincie	Vlaams-Brabant
	Gemeente	Diest
	Deelgemeente	Molenstede
	Adres	Bosstraat
Kadastrale gegevens		Diest, Afd. 4, Sectie H, perc. 120r3, 120a/3
Oppervlakte onderzoeksgebied		0,39 ha
Bounding Box	Punt 1	X195508, Y187501
	Punt 2	X195590, Y187599
Topografische kaart		Fig. 1.1
Kadasterplan		Fig. 1.2
Afbakening verstoorde zones		Geen
Begindatum onderzoek		11 augustus 2017
Einddatum onderzoek		15 september 2017
Relevante termen thesauri OE		Bureauonderzoek, proefsleuvenonderzoek, heuvels

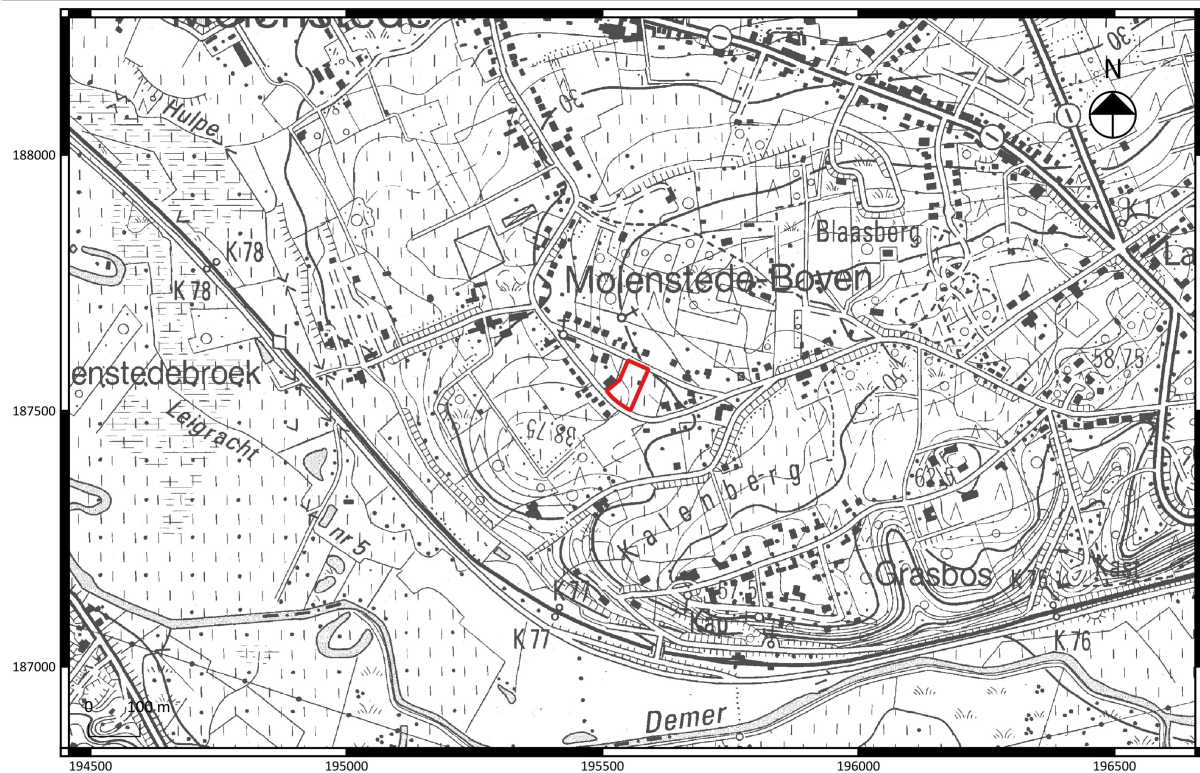

Fig. 1.1: Situering van het projectgebied op de topografische kaart (bron: Geopunt Vlaanderen).

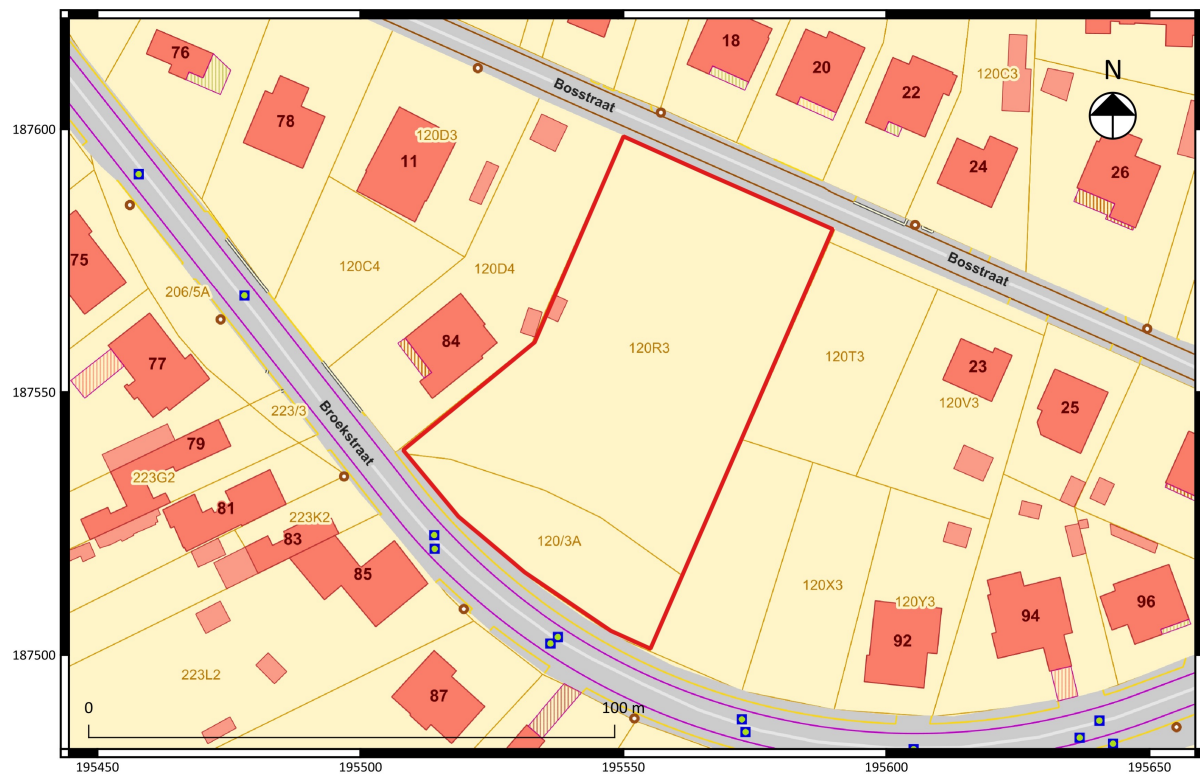

Fig. 1.2: Situering van het projectgebied op het kadasterplan (©CADGIS).

1.1.2 Archeologische voorkennis

Er is nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd binnen de grenzen van het projectgebied.

1.1.3 Onderzoeksopdracht en vraagstellingen

Randvoorwaarden

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van een geplande verkavelingsvergunningsaanvraag.

De wetgeving met betrekking tot archeologie omvat enerzijds het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en anderzijds het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 die voor archeologie in werking traden op 1 juni 2016.

Overwegend dat

- *het volledige projectgebied niet gelegen is in een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt,*
 - *het projectgebied zich niet (gedeeltelijk) ter hoogte van een beschermde archeologische site bevindt,*
 - *het projectgebied zich niet (gedeeltelijk) in een vastgestelde archeologische zone bevindt,*
 - *het projectgebied volgens het gewestplan (22. Aarschot-Diest) is gelegen in een zone met als hoofdbestemming woongebied (code 0100)*
 - *en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft meer dan 3000 m² bedraagt,*
- dient een bekrachtigde archeologienota te worden toegevoegd bij de aanvraag van een verkavelingsvergunning met ingreep in de bodem.

Vraagstelling

Het bureauonderzoek heeft tot doel het projectgebied archeologisch te evalueren op basis van bestaande bronnen en de impact van de geplande werken op eventueel aanwezig archeologisch erfgoed te bepalen. Dit houdt in dat er informatie wordt verzameld over de mogelijke aanwezigheid of afwezigheid van archeologisch erfgoed binnen het projectgebied. De kenmerken, de relatie met het omringende landschap, de bewaringstoestand en de waarde van eventueel aanwezig archeologisch erfgoed worden ingeschat. Ook de manier waarop de geplande bodemingrepen worden uitgevoerd maakt deel uit van deze evaluatie.

Er wordt een antwoord geformuleerd op de volgende onderzoeksvragen:

- *Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het projectgebied?*
- *Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?*

Beschrijving van de geplande werken

Het voornemen bestaat om het terrein aan de Bosstraat te verkavelen. Specifiek zullen de huidige percelen worden opgedeeld in 8 à 10 bouwloten. Dit alles zal worden ontsloten door middel van een wegnis met bijbehorende (ondergrondse) nutsleidingen. De nieuwe weg zal aansluiten op de Bosstraat (in het noorden) en/of de Broekstraat (in het zuiden). Er zijn geen inrichtingsplannen voorhanden met betrekking tot de verkavelingswerken, maar de (vorstvrije) funderingsdiepte van de woonhuizen bedraagt in ieder geval minstens 80 cm beneden het maaiveld. Er dient ook rekening te worden gehouden met de mogelijkheid tot onderkeldering van de huizen. De nutsleidingen (riolering) in associatie met de wegnis worden aangelegd op een diepte van ca. 1,5 m onder het maaiveld.

1.1.4 Werkwijze bureauonderzoek

Voor wat betreft de beschrijving van het fysisch geografische gesteldheid van het terrein werden de topografische kaart van België, de tertiairgeologische kaart, de quartairgeologische kaart, de bodemkaart, de bodembedekkingskaart, het kadasterplan en luchtfoto's geraadpleegd. De geomorfologische kaart werd niet geraadpleegd vermits deze niet beschikbaar is voor het projectgebied. Deze plannen - via Geopunt Vlaanderen en het NGI online ter beschikking gesteld - werden verder bewerkt tot publicatieplannen met behulp van de software QGIS 2.14 Essen.

Om de evolutie van het grondgebruik gedurende de laatste 300 jaar te reconstrueren werden de voornaamste beschikbare cartografische bronnen geraadpleegd, nl. de Ferrariskaart (1771-1778), de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840), een luchtfoto uit 1971, een luchtfoto uit 2000-2003 en een luchtfoto uit 2012. Het historisch grondgebruik werd vergeleken met de huidige toestand om de impact van eventuele verstoringen te kunnen inschatten.

Aan de hand van de gegevens van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) werd de archeologische situering van het onderzoeksgebied bepaald. Via het geoportaal van Onroerend Erfgoed¹ werden de inventaris van beschermde archeologische sites en de kaart van gebieden waar geen archeologie te verwachten valt geconsulteerd.

¹ <https://geo.onroenderfgoed.be>

1.2 Assessment

1.2.1 Landschappelijke situering

Op basis van de meest recente luchtfoto (fig. 1.3) en de informatie van de initiatiefnemer bestaat het terrein momenteel uit grasland.

Fig. 1.3: Huidige terreingesteldheid ter hoogte van het projectgebied (rode kader) (bron: website Geopunt).

Het digitaal hoogtemodel (DHM) toont aan dat het terrein zich situeert op de rand van een brondal op de westelijke uitlopers van een getuigenheuvelcomplex tussen Molenstede en Schaffen (fig. 1.4). Binnen de contouren van het projectgebied helt het loopvlak af van NO (40,7 m TAW) naar ZW (36,0 m TAW) (fig. 1.5). Gezien de eerder beperkte omvang van het terrein is dus sprake van een relatief groot reliëfverval, wat mogelijk aanleiding gaf tot bodemerosie gedurende bepaalde perioden in het verleden.

De ondergrond bestaat uit sedimenten van de Formatie van Diest (code Di) (fig. 1.6), afgedekt door een dun pakket quartaire afzettingen ("pleistoceen dek" bestaande uit zand tot zandleem) (code 1) en of hellingsafzettingen (verplaatst sediment) (fig. 1.7).

Volgens de gegevens van de bodemkaart komen in het projectgebied droge zandgronden voor met een weinig duidelijke ijzer en/of humus B-horizont en een al dan niet ondiep tertiair klei-zand substraat (bodemserie wZAfc) (fig. 1.8). De Ferrariskaart (zie verder) toont aan dat er sprake is van een antropogene bovengrond in de vorm van een ploeglaag of Ap-horizont. Het paleoloopvlak en de oorspronkelijke bodemopbouw (paleobodem) met eventueel hiermee geassocieerde archeologische waarden zijn dan ook structureel aangetast.

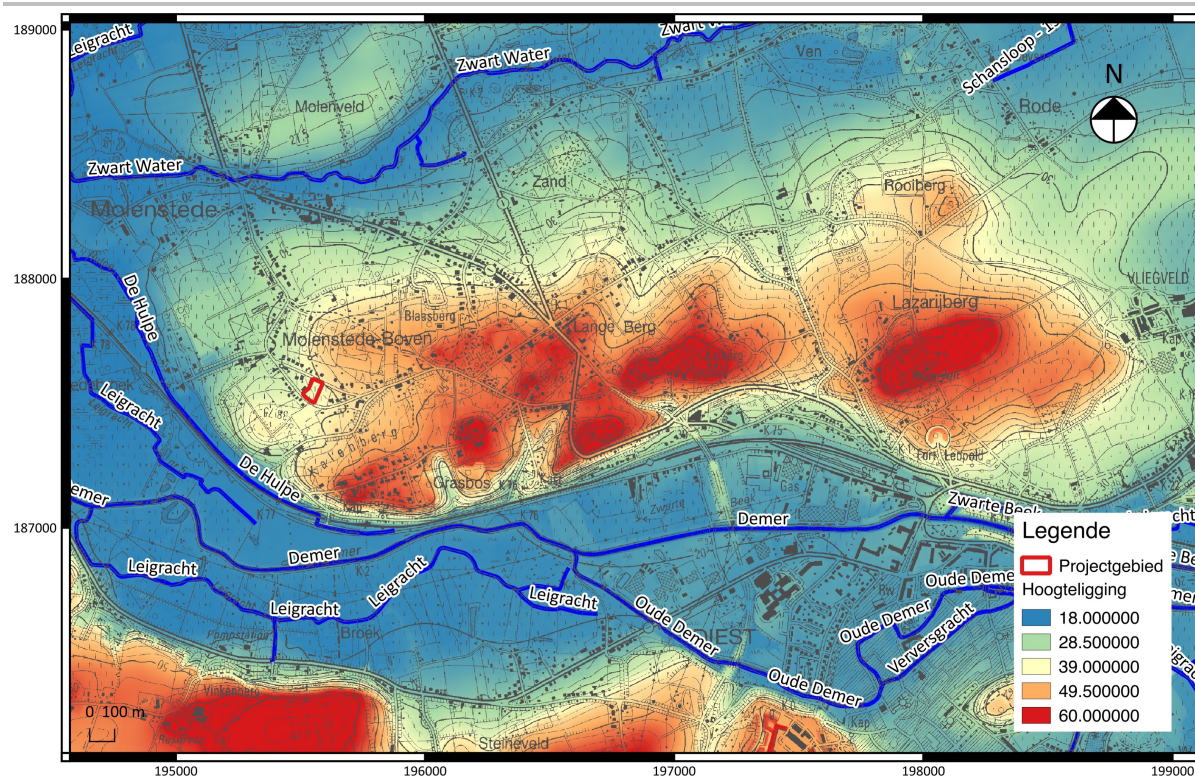

Fig. 1.4: Digitaal hoogtemodel (DHM).

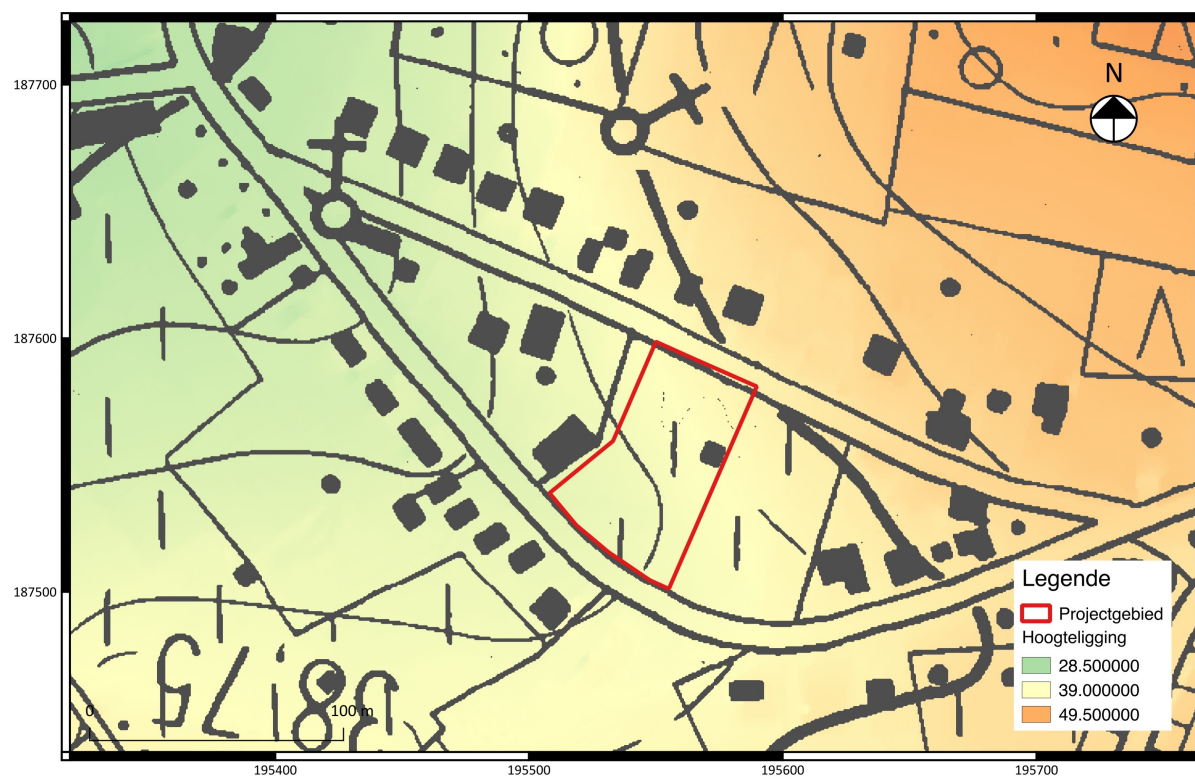

Fig. 1.5: Detail van het DHM.

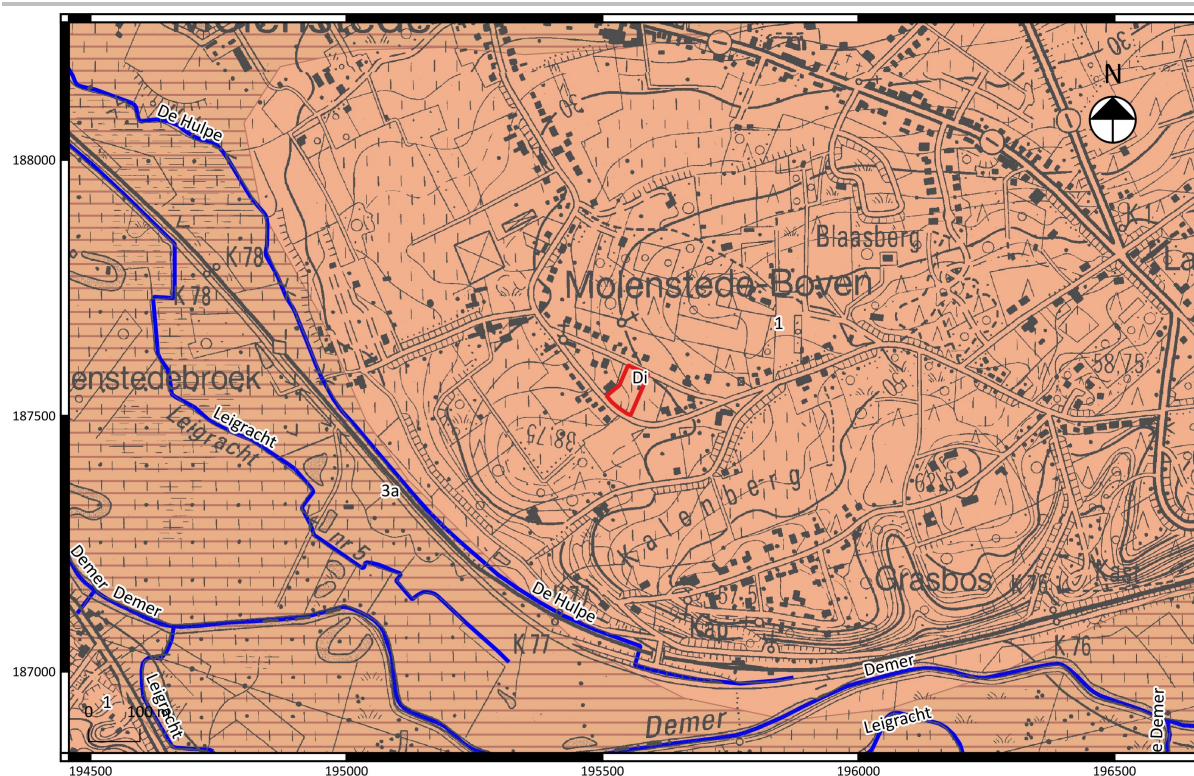

Fig. 1.6: Uitsnede van de tertiairgeologische kaart.

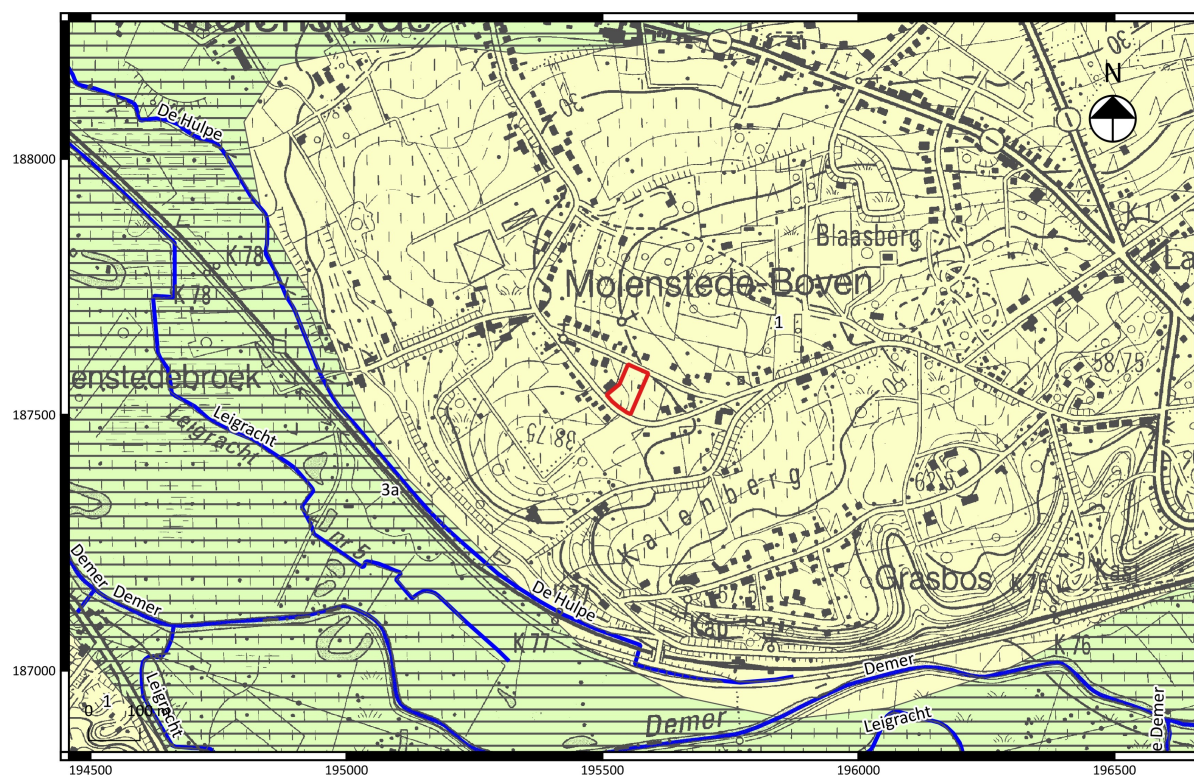

Fig. 1.7: Uitsnede van de quartairgeologische kaart.

Het historisch landgebruik in en rond het projectgebied wordt op basis van de beschikbare cartografische bronnen achterhaald. Voor de laat- en postmiddeleeuwse situatie (Nieuwe Tijd) wordt verwezen naar de Ferrariskaart (ca. 1775) (fig. 1.9). In deze periode was sprake van een agrarische zone (akkercomplex) tussen de kern van het dorp Molenstede en de Demer. Er was ook sprake van enige bebouwing langs het tracé van de Broekstraat, o.a. aan de overzijde van deze weg nabij het projectgebied.

9

Fig. 1.9: Ferrariskaart (ca. 1775) (bron: website Geopunt).

Fig. 1.10: Vandermaelenkaart (1846-1854) (bron: website Geopunt).

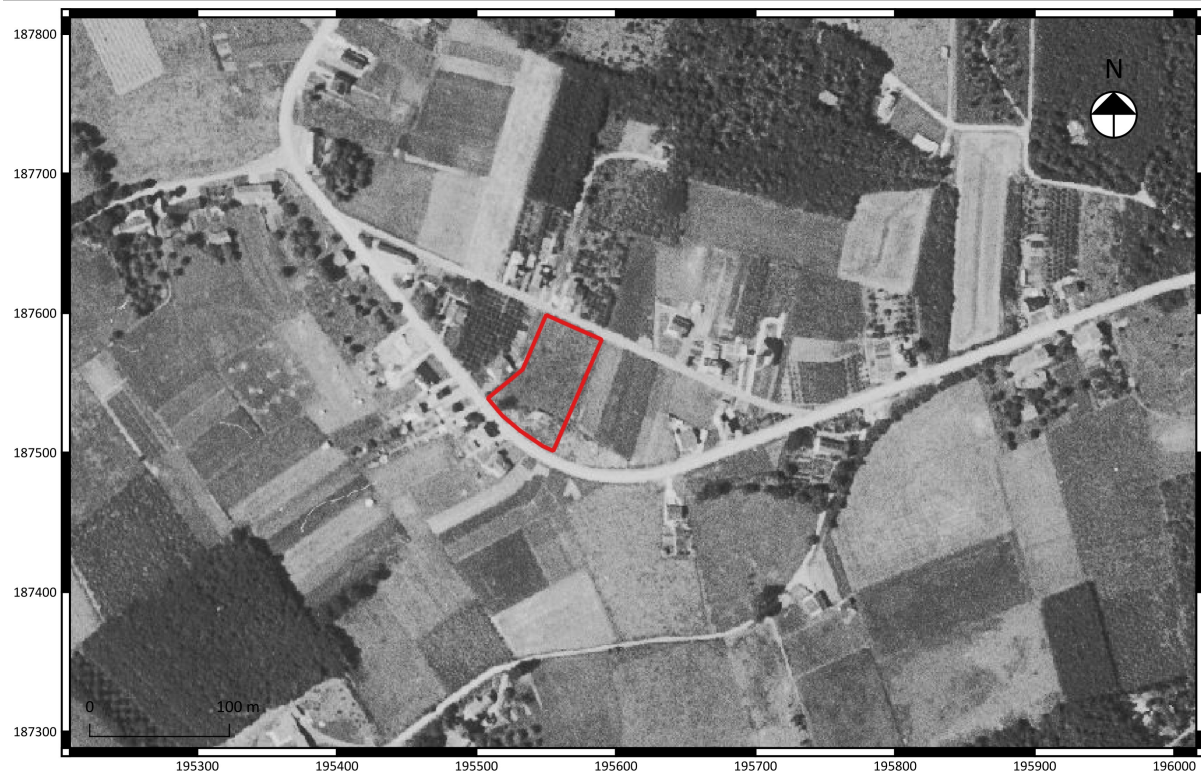

Fig. 1.11: Luchtfoto uit 1971 (bron: website Geopunt).

1.2.3 Archeologisch kader

Er zijn voor wat betreft de onmiddellijke en ruime omgeving van het projectgebied geen archeologische waarnemingen opgenomen in de databank van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI).

1.2.4 Archeologische verwachting (datering en interpretatie)

Er is geen sprake van een (structurele) verstoring van de gronden binnen de contouren van het projectgebied door historische en recente graafwerkzaamheden. Door landbewerking wordt wel een antropogene bovengrond verwacht met een dikte van maximaal 40 cm. De oorspronkelijke bodemopbouw onder het (paleo)loopvlak voorafgaand aan de landbewerking is in dit geval niet meer aanwezig. Gezien de eerder beperkte omvang van het terrein is sprake van een relatief groot reliëfverval, wat mogelijk aanleiding gaf tot bodemerosie gedurende bepaalde perioden in het verleden.

Bovenstaande gegevens sluiten niet uit dat er in de ondergrond nog archeologische waarden bewaard zijn gebleven in de vorm van bodemsporen uit alle mogelijke perioden vanaf het neolithicum tot en met WOII, maar de specifieke geomorfologische en bodemkundige gesteldheid van het terrein wijst op een eerder laag potentieel voor de aanwezigheid van ruimtelijk goed bewaarde artefactenvindplaatsen (uit het paleolithicum en/of mesolithicum).

De aanwezigheid van bedreigde archeologische waarden in de ondergrond dient te worden gecheckt door middel van verder vooronderzoek met ingreep in de bodem.

1.2.5 Synthese en beantwoording onderzoeksvragen

Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het projectgebied?

Het bureauonderzoek toont aan dat er in de ondergrond nog archeologische waarden bewaard kunnen zijn gebleven in de vorm van bodemsporen uit alle mogelijke perioden vanaf het neolithicum tot en met WOII, maar de specifieke geomorfologische en bodemkundige gesteldheid van het terrein wijst op een eerder laag potentieel voor de aanwezigheid van ruimtelijk goed bewaarde artefactenvindplaatsen (uit het paleolithicum en/of mesolithicum).

Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

De graafwerkzaamheden (bouwputten en riolering) die zullen gepaard gaan met de verkavelingswerken zullen structureel ingrijpen op het potentieel aanwezig archeologisch bodemarchief.

Bibliografie

Websites:

<https://geo.onroenderfoed.be>

<https://cai.onroenderfgoed.be>

<https://onderzoeksbalans.onroenderfgoed.be/onderzoeksbalans/archeologie>

www.dov.vlaanderen.be

www.geopunt.be